

DRUHÁ KNIHA
„o nejniternějším očišťování“, noc ducha

komentář

PRVNÍ KAPITOLA

kdy dochází k noci ducha

1,1

Proč vůbec dochází k další noci: „Bůh má /duši/ vést dál“. Neděje se to hned, po první noci, může uplynout mnoho času ve stavu, ve kterém už nejsme začátečníci, ale „prospívající“.

Co se během těchto let děje:

- zabýváme se Božími věcmi, a to mnohem širěji (v širším kontextu), s mnohem větším užitkem než dřív, protože naše imaginace a tvůrčí schopnosti (*imaginación y potencias al discurso y cuidado espiritual*) nejsou spoutané jako dřív)
- snadno vstupujeme do stavu kontempace a zakoušíme „muy serena y amorosa contemplación y sabor espiritual sin trabajo del discurso“

Zároveň ale schází dokončit očistu ducha, proto se občas objevují bouře, strádání, vyprahlosti, temnoty a tísně, které se prolínají s návratem k pokoji a zklidnění (*serenidad*). Tyto přestávky se objevují hlavně u lidí, u kterých očišťování nemá jít až na dřeň jejich bytosti. U těch, kteří mají dojít až ke sjednocení s Bohem, nastává *horrenda noche de contemplación*, „děsivá noc kontempace“.

1,2

Neschází zde pozitivní zkušenosti a vychutnávání si lehkosti kontempace (*con abundancia y facilidad hallan sabor y gusto interior*). Jde ale o zkušenosti jiného typu než před fází noci: je to mnohem plnější zkušenost, která více zasahuje i smysly (ty jsou očištěné, proto i více schopné mít podíl na duchovních zkušenostech).

Trvá ovšem i určitý duševní nesoulad: duchovní zážitek zasahuje smyslovou stránku, ale tak, že z toho máme nemoci, oslabení, únavu – tělo v této chvíli je spíš zátěž než pomoc. Sdílení s Bohem nás v této etapě spíš „přizabíjí“, protože proniká i smysly, které ovšem nejsou v souladu s duchem, takže se objevují silné bolesti, vytržení, vykloubení, protože se tu prostě přepínají smysly.

DRUHÁ KAPITOLA

proč je třeba očisty i u prospívajících: určité nedokonalosti

2,1-2

protože u nich trvají habituální nedokonalosti, tj. hluboké kořeny našich impulzivních hnutí a návyků dosud nejsou zasaženy očistou. Podle Jana od Kříže to lze dosavadní práci přirovnat k rozdílu mezi čištěním větví a koření, nebo čerstvých

a starých, zašlých skvrn. Nastává čas pro očištění starých skvrn, které jsme nepostřehli. Bude třeba „silný louh“, aby se pak došlo k ryzímu sjednocení s Bohem.

Konkrétně se tu myslí „hebetudo mentis“, tj. určitá tupost, hrubost mysli a rozptýlenost ducha (distracción y exterioridad del espíritu). V této oblasti má dojít k osvícení, projasnění, usebrání. Zmíněné závady „mají všichni“, kdo ještě nejsou dokonale sjednoceni skrze lásku.

2,3

aktuální nedokonalosti – tady se lidé dost liší, některé plynou právě z lehkého nabývání pozitivních zkušeností s Bohem, z vizí a duchovních preludů či pocitů, které mohou být často klam. Podle Jana od Kříže je dobré zůstat tu dost bdělý a bránit se jim, abychom nepodlehli sklonu věřit „prázdným viděním“ a „falešným proroctvím“. Jsme nakloněni k tomu věřit, že mluvíme s Bohem a svatými a současně v nás přitom roste ješitnost, pýcha a marnivost a orientace na vnějškové úkony. Tak se náš postoj k Bohu stává neuctivý, ztrácíme bázeň, která je „klíč všech ctností“ a čím víc tento postoj sílí a upevňuje se v nás, tím méně budeme schopni návratu k ryzí ctnosti a pravdivému duchu.

2,4

aktuální nedokonalosti jsou podle Jana od Kříže „hůře léčitelné“, protože máme dojem, že přeci jde o duchovní dary. „Víceméně nikdo“ z pokročilých, ať je na cestě sebelepší, není prost řady přirozených vznětů a nedokonalých návyků.

2,5

Navíc tu trvá účast, zapojení smyslů do duchovní zkušenosti, ale na způsob, který nám spíš škodí. Proto je tu naše duchovní zkušenost ještě málo silná a málo ryzí, tj. málo na to, aby se došlo až ke sjednocení. Je třeba „nechat všech uchvácení a chutí“ a „kráčet v temné a ryzí víře“, protože, mystik zde cituje Ozeáše, „vírou tě spojím se mnou v jedno“.

TŘETÍ KAPITOLA

poznámka k následujícím kapitolám

3,1

V duchovním životě potřebujeme poznat i duchovní útěchu („sladkost sdílení“), aby se naše smysly připojily k duchovní radosti a něco z ní měly (smysly i duch se „krmí z jedné mísy“) a abychom snesli těžkosti, které přináší očišťování ducha.

Dokud byla řeč o žádostech, mluvilo se o očištění smyslů, vášně ovšem nesouvisí jen s našimi smysly, mají kořeny v našem duchu, v něm nachází oporu, proto je třeba, aby se přidala i očista ducha, jinak se naše žádosti a touhy nepřetvoří.

3,2

noc ducha přináší očistu obou složek, smyslové i duchovní (přesto kdyby smysly nebyly připravené, nešlo by jít do noci ducha, protože by tu nebyl soulad, musí tu být vytvořena určitá dispozice a pozitivní zkušenost s Bohem).

3,3

I když jsme pokročilejší, tj. už máme v duchovním životě určité zkušenosti, máme stabilitu atd. – v něčem pořád zůstáváme jako malé děti: Boha chápeme jako děti, mluvíme o něm dětsky a prožíváme ho dětsky. K očistě dochází proto, že máme směřovat dál, ke sjednocení duše s Bohem, k dospělosti, která s sebou nese dospělé činy a tvořivost.

Prakticky to vypadá tak, že (negativně řečeno) naše tvůrčí schopnosti a smyslu, rozum a paměť opět zůstanou prázdné a duše sklíčená, trápící se a stísněná, protože nemá „žádné potěšení z duchovních darů jako dřív“.

Této vyprázdněnosti je ovšem zapotřebí, protože v nás vytváří prostor „čiré a temné kontemplace“, jak o tom ostatně mluví první sloka básně, již bude Jan od Kříže znova komentovat.

ČTVRTÁ KAPITOLA

návrat k první sloce básně a její interpretace v klíči noci ducha

4,1

Popisuje se stav chudoby, samoty a krajní nejistoty („bez opory“), bez pomoci rozumu i vůle i paměti (nerozumím, nechce se mi, kdo ví, zda to, co jsem dosud prožil, bylo pravdivé...).

Jediné, co tu je, je víra/důvěra, která se zdá temná, protože se její působení liší od toho, čím nám pomáhají naše přirozené schopnosti. K tomu se připojuje bolest, sklíčenost a touha lásky, která chce být naplněna.

V tomto stavu *vycházíme ze sebe* (svého ega, jeho omezeného světa) a z dosavadního způsobu, jak jsme rozuměli tomu, co to je láska a z dosavadního způsobu, jak jsme ji zakoušeli.

4,2

Toto ztišení vášní, schopností, tužeb a zálib je velký dar, protože znamená vymanění se z určitého způsobu chápání Boha a zkušenosti Boha a otvírá prostor pro cosi nového: „můj *rozum* vyšel ze sebe sama“, „lidské a přirozené se obrátilo v Boží“.

Rozumíme tedy jinak, jinak vnímáme a jinak prožíváme, co se nám tu děje není prostě „můj rozumový úkon, ale cosi v síle sjednocení s Boží moudrostí, s ní jsme tu jedno.

Také *vůle* vyšla ze sebe a „stala se Boží“: tj. ne dualita „má/tvá vůle“, ale jednota vůlí. Vůle „sjednocena s Bohem láskou,“ miluje v noci Ducha sv.

Podobně *paměť* je ve stavu „věčného uchvácení Boží slávou“.

Také všechny naše síly a niterné sklony se obnovují v Bohu.

PÁTÁ KAPITOLA

první verš o kontemplaci, která je pro nás nejen obestřena tmou, ale i trápením

5,1

Je řeč o *vlité kontemplaci*, či „vlévání Boha do duše“, které čistí naše nitro od různých druhů nevědomosti a nedokonalosti. Bůh tu „ve skrytosti duší učí a vzdělává k dokonalosti lásky.“ Přitom nevíme, jak to dělá a my sami pro to nic neděláme.

Tato vlitá kontempace nás připravuje na sjednocení s Bohem v lásce a to tím, že nás očišťuje a osvětluje.

5,2

Přestože nás osvětluje, vnímáme ji jako noc, temnotu, bolest a trápení, a to proto, že s sebou nese tolik světla, že se pro nás stala tmou a protože nejsme „sladění“ s působením Boží moudrosti.

5,3

Viz k tomu příklady: je to jako když nás oslepí, když se díváme přímo do slunce. Podobně když nás osvítlí Boží světlo, které překračuje naše přirozené schopnosti, nejsme s to vnímat ho v plnosti (rozhodně ne proto, že by snad byla v Bohu temnota!).

5,4-5

Trýzeň pociťujeme také proto, že v nás jsou protiklady: cosi jasného a ryzího se setkala s čímsi poskvřeným. Samozřejmě při takovém setkání netrpí světlo, ale my, naše nitro. Co konkrétně nás sužuje: cítíme se velice bídni, nehodní, čím víc, to vidíme, tím víc máme pocit, že jsme jaksi „proti Bohu“, „jsme sami sobě obtížní“ jako biblický Jób. Člověk v tomto stavu vidí svou „poskvřenost“ – že Boha není a nikdy nebude hoden a že sám sebe není schopen to zlepšit.

5,6-7

Trpíme také proto, že naše nitro je přirozeně slabé, milost se zdá být břemenem. Přestože tu zakoušíme jemný dotek Boží dlaně, vnímáme ho jako cosi těžkého a zůstáváme naplněni obavami.